

Hovedresultater fra befolkningsframskrivingen 2005-2060

Helge Brunborg og Inger Texmon

Den nye befolkningsframskrivingen viser at folketallet vil fortsette å vokse fram til 2060, bortsett fra hvis innvandringen blir svært lav. Aldringen blir særlig rask etter 2010, og bosettingen blir stadig mer sentralisert. En ny metode for framskriving av dødeligheten gir omtrent samme tall for levealderen som i 2002-framskrivingen, men fører til litt forskjellig aldersfordeling for befolkningen, bl.a. litt færre i de aller eldste gruppene, over 80-90 år.

1. Innledning

Det er femtende gang siden 1969 at SSB publiserer befolkningsframskrivinger. Det nye denne gangen er:

- Framskrivingshorisonten er utvidet fra 2050 til 2060 for landet som helhet og fra 2020 til 2025 for kommuner. For fylker er horisonten av praktiske grunner forkortet, fra 2030 til 2025. Framskrivingshorisonten ble siste endret i 1989, fra 2025 til 2050.
- De aldersgrupper som framskrives er endret fra 0, 1, ..., 99+, til 1, 2, ..., 119, som samsvarer med de aldersgrupper SSB publiserer tall for. En viktig grunn til denne utvidelsen er det økende antall svært gamle personer og de omsorgs- og helse-tjenestebehov dette medfører.
- For første gang er antall personer over 100 år framskrevet separat - resultatene viser en sterk vekst. Det var 50 personer over 100 år i 1950, ca 500 i 2005, og i 2050 venter vi at mellom 1700 og 8600 personer vil være så gamle.
- Tallet på de svært gamle, personer 95 år og over, vil også øke sterkt, fra 5500 i 2005 til mellom 16 000 og 40 000 i 2050, men litt svakere enn i 2002-framskrivingen pga. nye dødelighetsforutsetninger.
- Det er gjort nye forutsetninger om alle hovedkomponenter som påvirker befolkningstallet. Størst endring er det for nettoinnvandringen.
- Nettoinnvandringen bygger på nettoinnvandringen fra ulike grupper av land i framskrivingen av innvandrerbefolkningen, som dokumenteres separat.

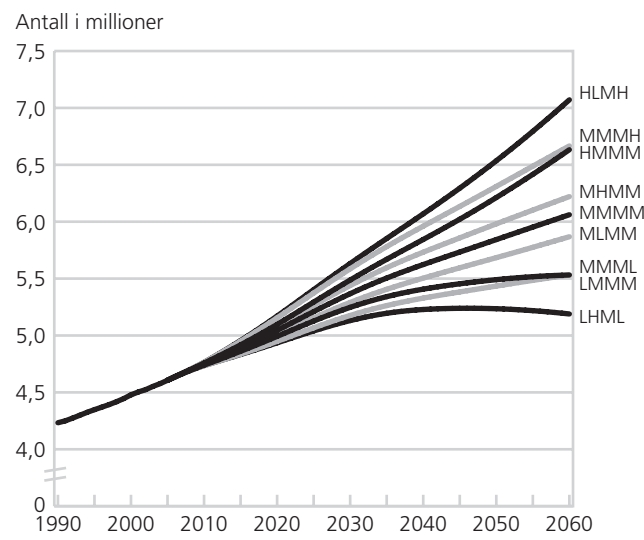
På grunn av usikkerheten regnes det med tre alternative utviklingsbaner for henholdsvis fruktbarhet, dødelighet, nettoinnvandring og innenlands mobilitet, hvorav alle betraktes som mulige. I tillegg har vi for tre av komponentene et «nullalternativ», dvs. med ingen økning i levealderen, nettoinnvandring lik null og ingen innenlands flytting. De sistnevnte har alle en viss teoretisk interesse, men de betraktes ikke som realistiske. Om alle mulige kombinasjoner av disse gitte forutsetningene ble brukt, ville dette gi opphav til nesten to hundre alternativer. Imidlertid er det bare et mindre utvalg av disse som beregnes og publiseres. Artiklene av Brunborg og Texmon (2005) og av Brunborg, Sørli og Texmon (2005) gjør nærmere rede for forutsetningene.

Detaljerte tall for befolkningen etter kjønn og ett-årig aldersgruppe og hvert framskrivingsår kan finnes for hver kommune og for hvert av en rekke framskrivingsalternativer i SSBs statistikkbank, <http://statbank.ssb.no/statistikbanken/>.

Hvert framskrivingsalternativ er beskrevet med fire bokstaver, i følgende rekkefølge: fruktbarhet, levealder, innenlandsk flyttenivå og nettoinnvandring. For eksempel betyr *MMMM* Middels fruktbarhet, Middels levealder, Middels innenlands flyttenivå og Middels nettoinnvandring, det vil si det midtre hovedalternativet, kalt *Middels nasjonal vekst*. *Lav nasjonal vekst* (*LLML*) bygger på lav fruktbarhet, lav levealder og lav innvandring, mens *Høy nasjonal vekst* (*HHMH*) gjør det tilsvarende for høy fruktbarhet, høy levealder og høy innvandring. Det er imidlertid lite sannsynlig at alle de demografiske komponentene samtidig og over en lengre tidsperiode skal anta såpass ekstreme verdier som i lav- og høyalternativene. Vi anser derfor mellomalternativet *MMMM* for det mest realistiske, men

Helge Brunborg er seniorforsker ved Seksjon for demografi og levekårsforskning i Statistisk sentralbyrå (hbr@ssb.no)

Inger Texmon er seniorrådgiver ved Seksjon for demografi og levekårsforskning i Statistisk sentralbyrå (iet@ssb.no)

Figur 1. Folketallet framskrevet etter diverse alternativer

Kilde: Statistisk sentralbyrå

det er viktig å ta andre alternativer med i vurderingen fordi det er stor usikkerhet om alle de komponentene som inngår i befolkningsframskrivingen.

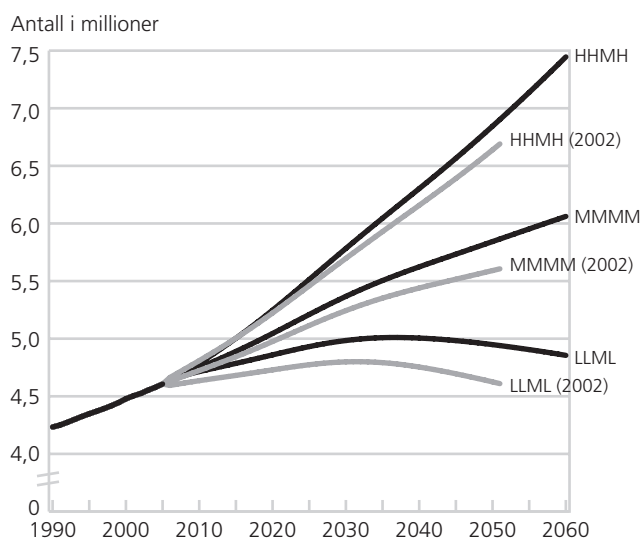
2. Folketall

Figur 1 viser folketallet i en rekke alternative framskrivninger, med tykke streker for de tre hovedalternativene. Folketallet vil vokse fra dagens 4,6 mill. til mellom 4,9 og 7,4 mill. 2060, bortsett fra to alternativer med lav nettoinnvandring, LHML og MMML. Grunnen til dette er at fruktbarheten, dvs. antall barn per kvinner, helt siden begynnelsen av 1970-tallet har vært for lav til at folketallet vil kunne vokse på lang sikt, når vi ser bort fra inn- og utvandring. Figuren viser altså tydelig at det er innvandringen som gjør at den norske befolkningen vil fortsette å vokse. Dersom det ikke er noen inn- eller utvandring i et hele tatt (MM00, ikke vist i figuren), vil folketallet vokse til ca. 4,9 mill rundt 2035, og deretter avta.

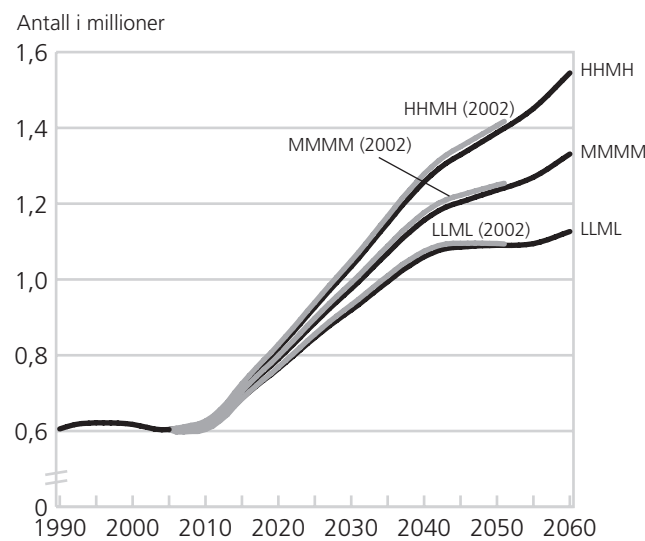
Folketallet vokser raskere i de nye framskrivingene enn i 2002-framskrivingene, se figur 2. Den viktigste årsaken til dette er antakelsen om høyere innvandring.

3. Aldersstruktur

I framskrivingen som ble laget i 2002, ble det beregnet en langt større vekst i antall eldre personer enn i foregående framskrivninger, pga. sterk økning av levealderen. Også denne gang er det lagt vekt på at levealderen skal fortsette å øke, men det er brukt en ny metode for å framskrive hvordan reduksjonen i dødelighet variere med alderen. Det er derfor interessant å sammenlikne de nye prognosetallene for eldre. Figur 3 viser at antall personer 67 år og over i de to siste framskrivingene er svært like, på tross av flere forskjeller i forutsetningene. Antallet vil vokse fra ca. 0,6 mill. i 2005 til mellom 1,1 og 1,4 mill. i 2050, både i følge denne og den forrige framskrivingen. Veksten i

Figur 2. Sammenlikning av folketallet i hovedalternativene i framskrivingene fra 2002 og 2005

Kilde: Statistisk sentralbyrå

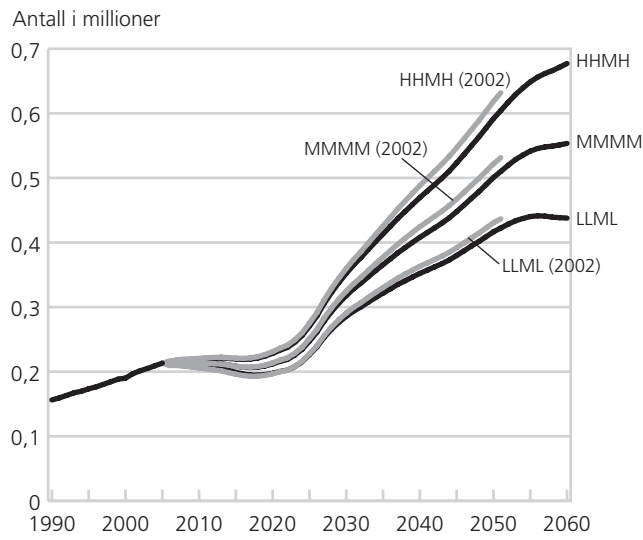
Figur 3. Antall personer 67 år og over, registrert 1990-2004 og i følge hovedalternativene i 2002- og 2005-framskrivingene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

pensjonistbefolkningen vil bli mindre og kanskje stoppe opp mellom 2045 og 2055, pga. av de små kullene født på 1980-tallet, men fortsette når de større kohortene fra 1990-tallet blir gamle.

Heller ikke for antall personer 80 år og over, er forskjellene store, se figur 4. Tallet vil mangedobles fra ca. 210 000 i 2005 til mellom 422 000 og 604 000 i 2050.

Tabell 1 viser at forsørgebyrden vil synke til rundt 2012, for deretter å øke raskt til nivåer godt over dagens. Forsørgerbyrden blir særlig høy dersom fruktbarheten (HMMM) eller levealderen (MHMM) øker raskt, eller nettoinnvandringen blir lav (MMML).

Figur 4. Antall personer 80 år og over, registrert 1990-2004 og i følge hovedalternativene i 2002- og 2005-framskrivingene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 1. Forsørgerbyrde for unge og eldre. Antall personer 0-19 år og 67 år og over per 100 personer 20-66 år

	LLML	MMMM	HHMH	HMMM	MHMM	MMML
2005	64	64	64	64	64	64
2010	63	63	63	63	63	63
2020	63	64	66	66	65	65
2030	66	70	73	73	71	70
2040	72	76	80	80	78	78
2050	71	76	81	81	79	78
2060	71	78	84	83	81	80

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2. Forsørgerbyrde for eldre. Antall personer 67 år og over per 100 personer 20-66 år

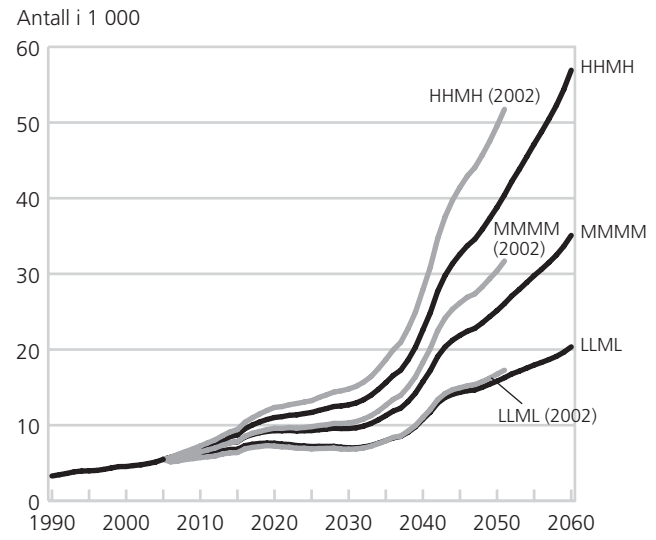
	LLML	MMMM	HHMH	HMMM	MHMM	MMMH
2005	22	22	22	22	22	22
2010	21	21	21	21	21	21
2020	25	25	26	25	26	25
2030	30	30	31	30	32	29
2040	36	36	36	35	38	34
2050	38	37	37	36	40	35
2060	39	39	38	37	42	37

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Forsørgerbyrden for eldre derimot blir lavere jo høyere fruktbarheten (HMMM) er, som vist i tabell 2. Høy levealder fører til høy forsørgerbyrde (MHMM).

Verdiene for forsørgerbyrden i 2050 er 2-4 prosentpoeng lavere enn i de tilsvarende alternativene i 2002-framskrivingene. Dette skyldes særlig at vi har forutsatt høyere nettoinnvandring.

Antallet av de aller eldste, personer 95 år og over, vil også øke sterkt, fra 5500 i 2005, til mellom 16 000 og 40 000 i 2050. Veksten er imidlertid litt lavere enn ifølge 2002-tallene, da antall personer 95 år og over

Figur 5. Antall personer 95 år og over, registrert 1990-2004 og i følge hovedalternativene i 2002- og 2005-framskrivingene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

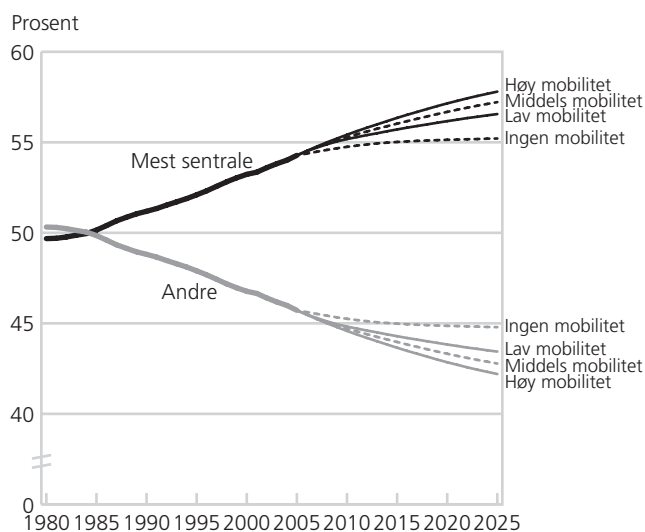
ble framskrevet til mellom 17 000 og 52 000 i 2050. Dette skyldes vesentlig forskjeller i dødelighetsforutsetningene, da disse personene allerede var født i 2005 og innvandrerne stort sett er ganske unge slikt at det tar lang tid før de blir så gamle.

Som vist i artiklene av Keilman og Pham og Brunborg og Texmon i dette nummeret, er det denne gang forutsatt en litt høyere levealder enn forrige gang, varierende mellom -0,2 og 1,3 år når vi sammenlikner hvert alternativ. Mye av denne forskjellen skyldes at 2005-framskrivingene av levealderen starter på et høyere nivå pga. den raske økningen i denne fra 2001 til 2004, med 1,3 år for menn og 0,6 år for kvinner. Men banene for levealderen er også litt forskjellige i 2002- og 2005-framskrivingene, med en noe raskere vekst i begynnelsen av perioden og etter hvert en avtakende vekst i levealderen i 2005-framskrivingene. I 2002-framskrivingen var det en nesten lineær økning av levealderen. Men den viktigste forskjellen er at aldersmønsteret i dødsratene er forskjellige pga. de forskjellige metodene som er brukt. Disse forskjellene illustrerer den store usikkerheten om utviklingen av dødeligheten framover. Metodene for å framskrive den blir stadig bedre, men man vil aldri kunne komme fram til en absolutt og sikker sannhet om framtida.

4. Regional befolkningsutvikling

Framskriving av folkemengden for alle landets kommuner er viktig - og vanskelig. Det er vanskelig fordi mange kommuner har små befolkninger som ofte gir usikre estimater for de parametrene som inngår. Dessuten er det stor variasjonen i flyttestrømmene over tid. I følge mellomalternativet MMMM vil folketallet i alle fylker vokse de neste ti år, bortsett fra i Nordland. Veksten er størst i Akershus, Oslo, Rogaland og Hordaland, som tilhører de mest urbane strøkene i landet.

Figur 6. Andel av befolkningen i de mest sentrale (sentralitet 3) og de øvrige kommuner (sentralitet 0-2). Registrert 1980-2005 og framskrevet 2005-2025, ifølge ulike mobilitetsalternativer. Prosent¹

¹ For definisjon av sentralitet, se artikkelen av Brunborg, Sørli og Texmon i dette nummeret.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3. Antall kommuner med vekst eller nedgang i folketallet 2005-2015

	Framskrivingsalternativ				
	MMLM	MMMM	MMHM	LLML	HHMH
Vekst	246	226	203	175	281
Nedgang	187	207	230	257	152
Ingen endring	0	0	0	1	0
Kommuner i alt	433	433	433	433	433

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Dette skyldes i stor grad flyttinger, både innenlandske og nettoinnvandring. Dersom vi antar at det ikke vil være noen flyttinger de neste ti år, verken innenlands eller inn og ut av landet, vil folketallet i Nordland vokse svakt, mens det vil gå ned i Hedmark, Oppland og Telemark. I Akershus og Oslo vil veksten i perioden 2005-2015 bli halvert, fra rundt ti til fem prosent.

Rundt halvparten av kommunene vil få befolkningsnedgang de neste ti årene, se tabell 1. Jo høyere mobiliteten er, jo flere kommuner vil få mindre folketall. Det samme gjelder sentraliseringen, se figur 6. En stadig økende andel av befolkningen vil altså bo i de mest sentrale kommunene, det vil si i eller rundt de største byene. I 1985 bodde om lag halvparten av befolkningen i de mest urbane områdene, i dag er andelen 54 prosent, og i 2025 vil rundt 57 prosent bo i de mest sentrale kommunene.

Endringer i kommunenes aldersfordeling er diskutert i artikkelen om innenlandske flyttinger i dette nummeret.

5. Oppsummering

De nye framskrivingene bekrefter resultatene fra foregående framskrivinger:

- Folketallet vil vokse i de nærmeste 55 åren, bortsett fra hvis det blir svært lav nettoinnvandring.
- Befolkningens aldring vil bli særlig rask etter 2010. Rundt 2050 vil aldringen bli litt langsommere, men deretter skyte fart igjen.
- Sentraliseringen av bosettingsmønsteret vil fortsette. Rundt halvparten av norske kommuner vil få lavere folketall i de neste ti årene.
- Forutsetningen for 2002-framskrivingene om en sterk økning av levealderen er bekreftet av nye analyser.
- Konsekvensene av nye dødelighetsestimater er at antall personer over 67 år blir omtrent som i den forrige framskrivingen, men med en litt lavere vekst blant de aller eldste, dvs. over ca. 95 år.

Referanser

Brunborg, Helge, Kjetil Sørli og Inger Texmon (2005): Innenlandske flyttinger, *Økonomiske analyser* 6/2005.

Brunborg, Helge og Inger Texmon (2005): Forutsetninger for framskrivingen av folkemengden 2005–2060, *Økonomiske analyser* 6/2005.

Keilman, Nico og Dinh Quang Pham (2005): Hvor lenge kommer vi til å leve? Levealder og aldersmønster for dødeligheten i Norge, 1900–2060, *Økonomiske analyser* 6/2005.

Rønsen, Marit (2005): Fruktbarhetsutviklingen i Norge, *Økonomiske analyser* 6/2005.

SSB (2002): *Framskriving av folkemengden 1999–2050. Nasjonale og regionale tall*, NOS C 693, Statistisk sentralbyrå.

SSB (2004): *Framskrivingen av folkemengden 2002–2050. Nasjonale og regionale tall*, NOS D319, Statistisk sentralbyrå.

Aalandslid, Vebjørn (2005): Inn- og utvandring blant innvandrere – hvor mange vil flytte i årene framover? *Økonomiske analyser* 6/2005.